

**Розвиток педагогічної майстерності викладачів вищих медичних
навчальних закладів: проблеми і шляхи розв'язання**

О.М. Беляєва

Анотація. На основі теоретичного аналізу джерел, присвячених проблеми формування, розвитку й удосконалення педагогічної майстерності викладачів непедагогічних ВНЗ і власного багаторічного досвіду роботи у вищій медичній школі автором обґрунтовано актуальність дослідження проблеми розвитку педагогічної майстерності викладачів ВМНЗ, а також окреслено основні шляхи її розв'язання. Значну увагу приділено питанням розвитку педагогічної майстерності викладачів цієї групи ВНЗ в умовах формальної, інформальної та неформальної педагогічної освіти.

Ключові слова: *професійно-педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, медичний виш, освітнє середовище, формальна, інформальна та неформальна педагогічна освіта.*

Вступ. Модернізація системи вищої медичної освіти України з одночасним збереженням її фундаментальності та відповідності теперішнім і перспективним потребам держави, суспільства й особистості, якість підготовки майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я і, у кінцевому результаті, якість надання медичних послуг, значною мірою залежать від такої ключової фігури освітнього процесу, як викладач ВМНЗ, до якого в умовах неухильного руху України в європейському напрямку висуваються високі вимоги. Конкурентоспроможний викладач вищої медичної школи повинен бути не лише професіоналом найвищого гатунку, але й майстерним педагогом, адже без майстерності будь-які проекти, плани, теорії втрачають сенс і не можуть бути реалізовані належним чином.

Короткий огляд публікацій з теми дослідження. Протягом останніх десятиліть проблема формування, розвитку й удосконалення педагогічної майстерності викладачів непедагогічних вищих навчальних закладів привертає пильну увагу науковців, про що свідчить низка ґрунтовних наукових праць

таких учених, як: Н. Агранович і Г. Ходжаян [2], котрі розглянули роль мотивації у підвищенні психолого-педагогічних компетенцій викладача, що забезпечують успішне впровадження інноваційного підходу до неперервної медичної освіти в умовах сьогодення, С. Круглов і Є. Сименков [9] – питання педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників на військовому факультеті, І. Хом'юк і В. Хом'юк [16] – актуальні проблеми професійно-педагогічної підготовки викладачів технічних вишів. Г. Безродною [3] досліджено питання підвищення педагогічної кваліфікації як підгрунтя якості викладацьких кадрів вищої медичної школи, В. Орловим [10] – проблеми розвитку педагогічної майстерності викладача технічного університету як фактор гуманізації вищої освіти, М. Теловатою [13] – професійну компетентність викладача економічного вишу, Н. Циріковою [17] – технологію формування професійно-педагогічної компетентності викладача непедагогічного вишу. У контексті нашого дослідження значний інтерес становлять дисертації таких учених, як О. Зінкевич [8], котрою запропоновано когнітивно-орієнтовані технології підвищення кваліфікації лікарів – викладачів вищих медичних навчальних закладів, Т. Резер [11], яка ґрунтовно дослідила теорію та технологію підготовки медико-педагогічних кадрів у середній професійній освіті, К. Романової [12], яка розробила методичну систему формування і розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів технології, О. Трегубова [14], котра обґрунтувала науково-методологічну систему управління якістю підготовки фахівців для системи охорони здоров'я у медичному вищому навчальному закладі.

Завдання дослідження: проаналізувати літературу з питання розвитку педагогічної майстерності викладачів непедагогічних вишів; обґрунтувати доцільність дослідження питання розвитку педагогічної майстерності викладачів ВМНЗ; окреслити основні шляхи розвитку педагогічної майстерності викладачів цієї групи навчальних закладів.

Методи дослідження. Для розв'язання сформульованих у роботі завдань використано теоретичні (вивчення наукової літератури, аналіз, синтез,

систематизація) і емпіричні (спостереження, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду) методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Учені, котрі досліджують широке коло питань, дотичних до проблеми розвитку педагогічної майстерності викладачів непедагогічних ВНЗ [9; 10; 12; 13; 16; 17] і медичних зокрема [2; 3; 6; 8; 11; 14], незмінно наголошують на тому, що за рахунок зовнішньої, удаваної простоти і «звичності» професійно-педагогічної діяльності (ППД) цієї групи педагогів, яка насправді вирізняється надзвичайною відповідальністю, складністю і багатовекторністю, їх реальна психолого-педагогічна підготовка (ППП) підчас не відповідає сучасним вимогам вищої школи. У цьому контексті варто погодитися з російською дослідницею О. Трегубовою, що ППД викладача вищої медичної школі вимагає значного обсягу короткочасної і довготривалої пам'яті, вирізняється такими особливостями, як надмірне інтелектуальне й інформаційне навантаження, часто потребує значних фізичних витрат і витривалості, а також ускладнюється неодмінною потребою формування найвищого рівня відповідальності за інших і специфічного клінічного мислення [14, с. 91].

Дослідження проблеми формування, розвитку й удосконалення педагогічної майстерності викладачів ВНЗ актуалізується у зв'язку з тим, що в цих освітніх закладах ППД здійснюють три групи науково-педагогічних працівників (НПП): перша, найчисельніша група – це викладачі, які здобули вищу медичну освіту, їхня педагогічна діяльність має бінарний характер і полягає в поєднанні й одночасному виконанні двох видів професійної діяльності – медичної та власне педагогічної, що обумовлює специфічні функції, умови та методи цієї діяльності; друга група – викладачі – випускники класичних університетів, які мають вищу немедичну (гуманітарну, природничу, соціальну, математичну) освіту і пройшли курс педагогіки та психології в обсязі, визначеному університетськими програмами; третя група – викладачі, які здобули базову педагогічну освіту.

На думку вчених [3; 8; 11], відсутність у значної кількості представників першої групи належної ППП слугує чинником, що обумовлює переважання рецептивного або репродуктивного стилю ППД, призводить до педагогічного консерватизму, відсутності ознак педагогічної творчості, новацій та інновацій, насиченості педагогічними «штампами» і стереотипами, латентним або й відкритим небажанням займатися педагогічними самоосвітою, саморозвитком, самовдосконаленням, оволодівати новими способами педагогічної самореалізації, розвивати педагогічне мислення і педагогічну рефлексію, активізувати навчально-пізнавальну і наукову-дослідну діяльність студентів. Закономірно, що певний відсоток цих НПП стає заручником повсякденно-побутового або стихійно-педагогічного світогляду: такі викладачі часто діють методом «проб і помилок» або наслідують стиль своїх учителів чи більш досвідчених колег, відчують труднощі в аналізі, усвідомленні й узагальненні досвіду власної викладацької діяльності, у подоланні певної її інертності, у пошуку результативних підходів до процесів навчання, розвитку й виховання майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я з урахуванням сучасного стану науки і вимог практики [3; 8; 14]. Перелічені фактори стоять на заваді ефективної реалізації таких функцій, як цілепокладання, проектування, організація, моніторинг, діагностика, рефлексія та антиципація результатів власної ППД та всіх видів навчальної діяльності студентів [4], певні труднощі викликають науково-методичне забезпечення та психолого-педагогічний супровід освітнього процесу у ВМНЗ. Утім, основний негатив у тому, що функціональна неграмотність викладачів вищих медичних навчальних закладів слугує головною причиною непрофесіоналізму майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я [14, с. 53].

Слід зауважити, що із вищевикладеним тісно пов'язане гостре питання, що нині видається нам далеким від вирішення, і яке ще в 70-х рр. ХХ ст. було сформульовано С. Архангельським, котрий писав, що в педагогічних колах вищої школи панує думка, що для ефективного здійснення ППД достатньо чотирьох умов: 1) відмінне знання предмета; 2) зацікавленість викладача своїм

предметом і вміння зацікавити студентів; 3) володіння експериментом або практикою предмета; 4) науковий кругозір і здоровий глузд фахівця [1, с. 8].

Іншим, не менш вагомим чинником, який може призвести до певних протиріч у ППД цієї групи викладачів, є примат наукової складової над педагогічною, позаяк цілком закономірно, що для медика-науковця на першому місці є постійне здобуття нового фахового знання, опрацювання нової медичної літератури, ознайомлення з новітніми методами діагностики й лікування пацієнтів, сучасною діагностичною та лікувальною апаратурою, проведення наукових експериментальних досліджень, упровадження новітніх досягнень в практичну систему охорони здоров'я, участь у медичних форумах різного рівня, тоді як для «чистого педагога» основне значення має систематизація й аналіз науково-педагогічної чи психолого-педагогічної літератури, цілеспрямована організація навчально-виховного процесу на науковому рівні, генерування педагогічних ідей. Отже, різні цілі та неідентичність професійної діяльності НПП типу «науковець» і НПП типу «педагог» відслідковуються дуже чітко [13, с. 153].

У цьому контексті варто пригадати слова С. Архангельського (які повною мірою стосуються і викладачів медичних вишів), котрий наголошував на тому, що складність ППД викладача вищої школи обумовлюється тим, що цей викладач неодмінно поєднує в собі вченого-фахівця у певній професійній галузі і педагога, що, фактично, потроює «кількість проблем», які постають перед ним, і всі ці проблеми вимагають розв'язання на науковій основі [1, с. 7]. Прямим підтвердженням цього слугує поширена у спеціальній літературі думка, що близько $2/5$ із загального числа викладачів вишів орієнтовані на навчальну діяльність, $1/5$ тяжіє до науково-дослідної діяльності, при цьому майже $1/3$ НПП вдало поєднує навчально-педагогічну і науково-дослідну діяльність [15, с. 431].

На наш погляд, не меншої актуальності набуває й проблема розвитку педагогічної майстерності викладачів ВМНЗ, які мають немедичну (філологічну, математичну, філософську й ін.), або базову педагогічну освіту,

тобто тих, що забезпечують підготовку майбутніх лікарів за циклами гуманітарної і соціально-економічної, а також природничо-наукової підготовки. Це обумовлюється тим, що, по-перше, ця група викладачів часто має завищену самооцінку щодо власної психолого-педагогічної компетентності, тоді як для здійснення результативної ППД у ВМНЗ замало бути озброєним ґрунтовними теоретичними знаннями у галузі психології та педагогіки і володіти відповідним категоріальним апаратом. Основна складність для таких НПП полягає в тому, що вони повинні бути добре обізнані зі специфікою й особливостями освітнього процесу у навчальних закладах, які здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти у галузі знань 22 «Охорона здоров'я», чітко бачити місце своїх дисциплін у навчально-виховному процесі у медичному виші, чітко встановлювати міждисциплінарні та міжпредметні зв'язки, а також мати такий рівень професіоналізму, який забезпечував би теоретичну і практичну підготовку студентів відповідно до галузевих стандартів, потреб конкретної спеціальності (221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 225 «Медична психологія», 226 «Фармація», 227 «Фізична терапія, ерготерапія», 228 «Педіатрія», 229 «Громадське здоров'я») і запитів стейкхолдерів.

Варто зазначити, що нині у педагогічному дискурсі все більшого поширення набуває цілком справедлива думка, і все гостріше постає питання, що формальна належність до педагогічної спільноти і/або наявність базової педагогічної освіти, автоматично не слугують запорукою продуктивності педагогічної діяльності, власне, як і *a priori* не забезпечують досягнення вершин професіоналізму і педагогічної майстерності [5, с. 30].

Аналіз праць учених [2; 3; 6; 8; 14] і власний багаторічний практичний досвід роботи автора статті у медичному виші свідчать, що, незважаючи на окреслені проблеми, гострі, іноді болючі й незручні, значний відсоток викладачів ВМНЗ успішно поєднує глибокі професійні знання із належною ППП, широкою ерудицією, гуманістичною спрямованістю, загальнолюдськими і соціумними моральними імперативами, що, безперечно, свідчить, що науково-

педагогічні кадри продовжують залишатися золотим фондом, гордістю і цінністю вітчизняної вищої медичної школи.

Ці ж досвід і аналіз дають змогу стверджувати, що проблему формування, розвитку й удосконалення педагогічної майстерності викладачів ВМНЗ у руслі реалізації стратегії Lifelong Learning, як і широке коло багатьох проблем професійної педагогіки, дотичних до окресленої проблеми, намагаються розв'язати шляхом здобуття другої формальної, неформальної та інформальної освіти.

Формальна освіта (основна) передбачає: здобуття відповідної кваліфікації в рамках магістратури й аспірантури, що забезпечують комплексну психолого-педагогічну, соціально-економічну й інформаційно-технологічну підготовку лікаря до ППД у вищому медичному навчальному закладі; здобуття педагогічної освіти (як другої) за спеціальностями 011 «Освітні, педагогічні науки» і 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями); виконання кваліфікаційної праці з педагогіки шляхом написання і захисту кандидатської (PhD) і/або докторської дисертації на здобуття відповідного освітнього рівня, який корелюється з Міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED).

Беручи до уваги, що в умовах університетської автономії, безперервного ускладнення й інформатизації життєдіяльності освітніх закладів, постійного зростання попиту на НПП дослідницько-інноваційного-майстерного типу основна відповідальність за науково-педагогічний розвиток викладача ВМНЗ рівною мірою покладена як на його керівництво, функція якого полягає у відтворенні та збагаченні кадрового потенціалу і створенні оптимальних для цього умов в освітньому середовищі вишу [7], так і на самого НПП. У зв'язку з цим у вищій медичній школі все більшого поширення набувають неформальна (додаткова) й інформальна (неофіційна) педагогічна освіта. Так, протягом багатьох десятиліть при НМУ імені О.О. Богомольця плідно функціонує факультет підвищення кваліфікації викладачів ВМНЗ України – навчальні програми, розроблені високо кваліфікованими фахівцями цього факультету, обов'язково містять значну кількість годин з педагогіки та психології вищої

школи; організовується співпраця із закладами післядипломної освіти; з дозволу МОН і МОЗ України при ВМНЗ щорічно організовуються курси підвищення кваліфікації НПП; систематично відбуваються науково-практичні, навчально-методичні, науково-методичні конференції різного рівня, присвячені актуальним питанням педагогіки та психології вищої школи і медичної зокрема; для викладачів (асистентів), науково-педагогічний стаж яких менше 5-ти років, у багатьох ВМНЗ на постійній основі діють так звані «школи педагогічної майстерності» або «школи молодого викладача», організовуються круглі столи і семінари, навчаючі тренінги, майстер-класи, workshop'и, коучинги, вебінари; постійно проводяться педагогічні консиліуми у вигляді засідань ректорату, великої (університетської/академічної) і малих (факультетських) учених рад; на постійній основі діють центральна і циклові методичні комісії; опорними кафедрами організовуються науково-методичні семінари і/або семінари-наради завідувачів однопрофільних кафедр; традиційно проводяться кафедральні та міжкафедральні методичні семінари, відкриті та показові лекції, практичні (семінарські) заняття з їх подальшим аналізом та обговоренням; діє так званий «інститут наставництва», коли молоді викладачі прикріплені до досвідчених доцентів і професорів, які консультують молодших колег з питань методики викладання тієї чи іншої дисципліни, ведення і/або створення методичної документації, ознайомлюють молодь із педагогічними технологіями і долучають її до створення різноманітних засобів навчання.

У рамках запровадження безвізового режиму та реалізації програм академічної мобільності все поширенішою і доступнішою стає така форма розвитку педагогічної майстерності, як участь у різноманітних європейських програмах підвищення кваліфікації та стажування НПП. Основна мета участі в таких програмах полягає у вивченні кращого європейського педагогічного досвіду, сумісній розробці інноваційних методів навчання, обміні науковими здобутками й ідеями, ознайомленні з новітніми досягненнями європейської та світової педагогічної науки, педагогічними техніками та технологіями, а також перспективами їх подальшого розвитку.

Варто зазначити, що досвід практично всіх ВМНЗ у галузі формування, розвитку й удосконалення педагогічної майстерності викладачів вирізняється різновекторністю, варіативністю, достатньою автономністю, ситуативністю та своєрідністю, програмне та методичне забезпечення іноді залишається поза моніторингом якості. При цьому, як правило, інтенсивність та ефективність цього процесу часто залежать виключно від ініціативи адміністрацій і керівників структурних підрозділів медичних вишів, котрі, розуміючи важливість результативної набуття неформальної та інформальної педагогічної освіти викладачами вищої медичної школи, усвідомлюючи необхідність в постійному вдосконаленні, модернізації та оптимізації цієї освіти, ведуть постійну копітку роботу щодо розбудови сучасного освітнього середовища, необхідного для успішної реалізації цих процесів, а також ентузіазму і кваліфікації НПП – викладачів-андрагогів, лекторів, кураторів, на яких у медичних університетах (академіях) покладені ці обов'язки, і котрі покликані окреслити таку траєкторію педагогічного розвитку, передусім, молодого викладача, яка максимально скоротила б його іноді невинновданно довгий і тернистий шлях, що веде до вершин педагогічної майстерності.

Висновки. Таким чином, з одного боку, вирішальну роль у процесах педагогічного становлення, формування і розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих медичних навчальних закладів відіграють аксіологічні аспекти, мотивація до саморозвитку і бажання займатися самоосвітою, а також здійснювати інноваційну, творчу, таку, що ґрунтується на неперервному розвитку й удосконаленні, професійно-педагогічну діяльність, а з іншого, не менш важливе значення відіграють створені для цього організаційно-педагогічні умови, «клімат» освітнього середовища вищого медичного навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архангельский, С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе. М.: Высшая школа, 1974. 384 с.

2. Агранович, Н.В., Ходжаян А.Б. Мотивация повышения психолого-педагогических компетенций преподавателя для обеспечения инновационного подхода непрерывного медицинского образования на современном этапе // Современные проблемы науки и образования, 2013. №2. [Электронный ресурс]. Режим доступа к журналу: URL: www.scienceeducation.ru/108-8888.
3. Безродная, Г.В. Повышение педагогической квалификации – основа качества преподавательских кадров медицинского образования // Медицинское образование – 2014 : сб. тезисов V Общеросс. конф. с междунар. уч. (Москва, 2-3 апр. 2014 г.). М.: Первый МГМУ имени И.М. Сеченова, 2014. С. 36-38.
4. Беляева, О.М. Педагогічна діяльність викладачів вищих медичних навчальних закладів: системний підхід // Імідж сучасного педагога, 2017. № 1 (170). С. 33-36.
5. Біла книга національної освіти України / [Алексенко Т.Ф., Аніщенко В. М., Балл Г.О. та ін.]; за заг. ред. В.Г. Кременя. К.: ТОВ «Інформаційні системи», 2010. 342 с.
6. Врач-педагог в изменяющемся мире: традиции и новации / Н.В. Кудрявая, Е.М. Уколова, А.С. Молчанов [и др.]; под ред. проф. Н.Д. Ющука. М.: ГОУ ВУНМЦ, 2005. 336 с.
7. Ждан, В.М., Бобирьев В.М., Білаш С.М., Беляева О.М. Сучасне освітнє середовище вищого медичного навчального закладу як фактор його конкурентоспроможності // Медична освіта, 2017. №3 (75). С. 40-46.
8. Зинкевич, Е.Р. Когнитивно-ориентированная технология повышения квалификации врачей – преподавателей высшей медицинской школы : автореф. дис. на соиск. учён. степени д. пед. наук : спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. М., 2013. 45 с.
9. Круглов, С.Н., Сименков Е.Л. Проблемы подготовки научных кадров высшей квалификации в условиях инновационных преобразований // Организация подготовки научных кадров высшей квалификации в

- умовлях інноваційних перетворень на військовому факультеті: матер. наук.-метод. семінара (Мінськ, 29 жовтня 2015 г.). Мінськ: БГУІР, 2015. С. 14-15.
10. Орлов, В.Ф. Педагогічна майстерність викладача технічного університету як фактор гуманізації вищої освіти // Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2011. № 2. С. 38-41.
 11. Резер, Т. Теория и технология подготовки медико-педагогических кадров в среднем профессиональном образовании : автореф. дис. на соиск. учён. степени д. пед. н : спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. Екатеринбург, 2007. 50 с.
 12. Романова, К.Е. Методическая система формирования и развития педагогического мастерства будущих учителей технологи : автореф. дис. на соиск. учён. степени д. пед. н : спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. Шуя, 2010. 46 с.
 13. Теловата, М.Т. Професійна компетентність викладача вищого економічного навчального закладу як домінуюча умова ефективності підготовки майбутніх фахівців до управлінської діяльності // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації, 2016. № 2 (17). С. 152-160.
 14. Трегубова, Е.С. Научно-методологическое обоснование системы управления качеством подготовки специалистов для здравоохранения в медицинском вузе: дис. на соиск. учен. степ. д. мед. н.: спец. 14.02.03 – общественное здоровье и здравоохранение. СПб., 2014. 392 с.
 15. Туркот, Т.І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.
 16. Хом'юк, І. В., Хом'юк В. В. Деякі проблеми професійно-педагогічної підготовки викладачів технічних ВНЗ // The Unity of Science, 2015. № 2. С. 80-83.
 17. Цырикова, Н.П. Технология формирования профессионально-педагогической компетентности преподавателя непедагогического вуза // Вестник ЮУрГУ, 2005. №15 (55). С. 205-216.

REFERENCES

1. Archangelsky, S.I. Lectures on the theory of education in higher education. M.: High School, 1974. 384 p.
2. Agranovich, N.V., Khodjayan A.B. Motivation to enhance the teacher's psychological and pedagogical competences to provide an innovative approach for continuing medical education at the present stage // Modern problems of science and education, 2013. No. 2. [Electronic resource]. Mode of access to the journal: URL: www.scienceeducation.ru/108-8888.
3. Bezrodnaya, G.V. Improvement of the pedagogical qualification – the basis for the teaching staff quality in medical education // Medical Education - 2014: Col. of theses V All-Russian Conf. with intern. part. (Moscow, 2-3 April 2014). M.: The First MSMU named after I.M. Sechenov, 2014. P. 36-38.
4. Bieliaieva, O.M. Pedagogical activity of teachers of higher medical educational institutions: a systematic approach // Image of a modern teacher, 2017. No. 1 (170). P. 33-36.
5. White book of national education of Ukraine / [Alexienko T.F, Anischenko V.M, Ball G.O. et all.]; for gen. ed. V.G. Kremen. K.: «Informational systems», 2010. 342 p.
6. The doctor-teacher in changing world: traditions and innovations / N.V. Kudryavaya, E.M. Ukolova, A.S. Molchanov [and others]. M.: SEE OESMCME, 2005. 336 p.
7. Zhdan, V.M, Bobyriov V.M, Bilash S.M, Bieliaieva O.M. Modern educational environment of a higher medical educational establishment as a factor of its competitiveness // Medical education, 2017. No. 3 (75). P. 40-46.
8. Zinkevich, E.R. Cognitive-oriented technology of professional development of doctors – teachers of the higher medical school: abstract of thesis submitted for Academ. Degree of Doctor of Pedagogical Sciences in speciality 13.00.08 – theory and methodology of professional education. M., 2013. 45 p.

9. Kruglov, S.N, Simenkov, E.L. Problems of training scientific personnel of the highest qualification in the conditions of innovative transformations // Organization of training of scientific personnel of the highest qualification in the conditions of innovative transformations at the military faculty: mater. of scientific-method. seminar (Minsk, October 29, 2015). Minsk: BSUIR, 2015. P. 14-15.
10. Orlov, V.F. Pedagogical excellence of a teacher of technical university as a factor of humanization of higher education // Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute, 2011. No. 2. P. 38-41.
11. Reser, T. Theory and technology of training medico-pedagogical personnel in secondary vocational education: abstract of thesis submitted for Academ. Degree of Doctor of Pedagogical Sciences in speciality 13.00.08 – theory and methodology of professional education. Ekaterinburg, 2007. 50 p.
12. Romanova, K.E. Methodical system of formation and development of pedagogical excellence of future teachers of technology: abstract of thesis submitted for Academ. Degree of Doctor of Pedagogical Sciences in speciality 13.00.08 – theory and methodology of professional education. Shuya, 2010. 46 p.
13. Telovata, M.T. Professional competence of the teacher of the higher economic educational institution as a dominant condition for the effectiveness of preparing future specialists for management activity // Accounting, analysis and audit: problems of theory, methodology, organization, 2016. No. 2 (17). P. 152-160.
14. Tregubova, E.S. Scientific and methodological justification of the quality management system for training specialists for public health in a medical college: abstract of thesis submitted for Academ. Degree of Doctor of Medical Sciences in speciality 14.02.03 – public health and health care. SPb., 2014. 392 p.
15. Turkot, T.I. Pedagogy of high school. K.: Condor, 2011. 628 p.

- 16.Homiuk, I.V., Homiuk V.V. Some problems of professional and pedagogical training of technical higher educational establishment teachers // The Unity of Science, 2015. No. 2. P. 80-83.
- 17.Tsyrikova, N.P. Technology formation of professional-pedagogical competence of the teacher of non-pedagogical university // Bulletin of SUSU, 2005. No. 15 (55). P. 205-216.

Development of pedagogical excellence in teacher's of higher medical educational establishments: problems and solutions

O.M. Bieliaieva

Summary. The relevance of the research concerning the problem of pedagogical excellence development of higher medical educational establishment teachers has been substantiated on the basis of the theoretical analysis of the literature sources related to the problem of formation, development and improvement of the teacher's pedagogical excellence in non-pedagogical educational establishments, as well as long-term author's work experience at the higher medical school; the main ways to solve the mentioned problem have been determined in the study. Considerable attention was paid to the development of pedagogical excellence of teachers for this group of higher educational establishment in the context of formal, non-formal and informal pedagogical education.

Key words: *professional pedagogical activity, pedagogical excellence, medical high school, educational environment, formal, non-formal and informal pedagogical education.*

Развитие педагогического мастерства преподавателей высших медицинских учебных заведений: проблемы и пути их решения

Е.Н. Беляева

Аннотация. На основе теоретического анализа источников, посвященных проблеме формирования, развития и совершенствования педагогического мастерства преподавателей непедагогических вузов и собственного опыта

работы в высшей медицинской школе автором обоснована актуальность исследования проблемы развития педагогического мастерства преподавателей высших медицинских учебных заведений, а также описаны основные пути её решения. Значительное внимание уделено вопросам развития педагогического мастерства преподавателей этой группы высших учебных заведений в условиях формального, неформального и информального педагогического образования.

Ключевые слова: *профессионально-педагогическая деятельность, педагогическое мастерство, медицинский вуз, образовательное пространство, формальное, неформальное и информальное педагогическое образование.*